

Της **ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ**

Η πολυβραβευμένη Δήμητρα Κολλιιάκου, από τις πιο ενδιαφέρουσες αφηγηματικές φωνές της νεότερης γενιάς, επανέρχεται φέτος μ' ένα ακόμη μυθιστόρημα, το τρίτο της, «Το πρόσωπο του ουρανού» (Πατάκης). Ένα σκοτεινό βιβλίο, που λειτουργεί όμως παρηγορητικά στους μπερδεμένους, μεταβατικούς καιρούς μας, από μια ξενιτεμένη συγγραφέα η οποία επιμένει να γράφει ελληνικά.

Η καινούργια της ιστορία εκτυλίσσεται στη Βρετανία κυρίως και ενσωματώνει παρακλάδια που άλλοτε παραπέμπουν σε αδικίες του παρελθόντος κι άλλοτε προφητεύουν ένα μέλλον ακόμα πιο ζοφερό. Ο ουρανός που αντικρίζουν οι ήρωες της Κολλιιάκου είναι συννεφιασμένος, σε αντιστοιχία με τα δικά τους οικογενειακά, επαγγελματικά, υπαρξιακά βάσανα που αγωνίζονται να υπερβούν. Οι πρωταγωνιστές είναι τρεις: ο άρτι απολυθείς πανεπιστημιακός κι επίδοξος λογοτέχνης Σαμ, η ανικανοποίητη από το γάμο τους Νεφέλη, που φλερτάρει με την ιδέα της μετεγκατάστασής της στην Ελλάδα, και ο σιωπηλός δεκάχρονος γιος τους Νικόλας ή Νικόλας, ανάλογα με το ποιος γονιός τον προσφωνεί.

Κρίση και Πανεπιστήμιο

Η Κολλιιάκου δεν είχε βάλει με τον εαυτό της κάποιο συγκεκριμένο στοίχημα. Δεν γνώριζε καν το στόχο όταν ξεκινούσε «Το πρόσωπο του ουρανού»: «Γενικά κι αόριστα», λέει, «ήθελα να γράψω για την κρίση, όχι όμως τόσο για την οικονομική όσο για την απαξίωση των ανθρώπων, απαξίωση για το νόημα της δημιουργικής εργασίας, που συνήθως δεν αμείβεται υλικά, απαξίωση κι αυτής της ίδιας της έννοιας της αγωνιστικότητας. Ενιωθα ότι απειλούμαι απ' αυτό το "έτσι κι αλλιώς, όλα θα πάνε στράφι". Έχω μια έκφυτη ροπή προς τη σκοτεινιά κι ήθελα να της αντισταθώ».

Την ίδια εποχή, διαπίστωνε ότι τα πράγματα στον ακαδημαϊκό χώρο άλλαζαν ανησυχητικά, ότι «σαν οικογένεια θα φεύγαμε...». Κι ήταν επίσης μια εποχή που κυκλοφορούσε πολύ με το ποδήλατο. «Καθημερινά διέσχισα κάτι λιβάδια στα οποία έβρισκαν αγελάδες, κι είχα την ευκαιρία να βλέπω "εκτεθειμένο" ουρανό, κάτι μάλλον ασυνήθιστο στις πόλεις με τα ψηλά κτήρια. Κι έτσι άρχισα να προσέχω τα σύννεφα και τα σύννεφα άρχισαν να με συναρπάζουν...».

Το κεντρικό νήμα της ιστορίας πλέκεται πάνω στη δύσκολη φάση προσαρμογής της Νεφέλης και του αγοριού στη νέα τους καθημερινότητα, χωρίς τον Σαμ, που υποτίθεται πως έχει βρει δουλειά σε αγγλόφωνο λύκειο της Βαρκε-

«Το πρόσωπο του ουρανού», το νέο βιβλίο της Δ. Κολλιιάκου

«Αν ζούσα στην Ελλάδα, θα είχα μεγαλύτερο θυμό»

λώνης. Η ηλικιωμένη Αγγλίδα γιτόνισσά τους, αυτή η «συλλέκτρια νεφών», όπως τους συστήνεται, παίζει καταλυτικό ρόλο παρακάτω. Το ίδιο και το χειρόγραφο του πατέρα της, Βρετανού στρατιώτη που αιχμαλωτίστηκε στην Κρήτη το '41, που θα περάσει από πολλά χέρια. Όμως ο Σαμ δεν είναι στην Ισπανία. Δουλεύει ως πλασιέ στη διπλανή πόλη και προσπαθεί να τελειώσει το πρώτο του μυθιστόρημα – «μια δυστοπία», σύμφωνα με την Κολλιιάκου, κάτι σαν θρίλερ «αλλά μόνο κατ' όνομα εφηβικό και μόνο σε πρώτο επίπεδο οικολογικό».

Αν στο πρώτο ένθετο χειρόγραφο η συγγραφέας συμπυκνώνει αυθεντικές μαρτυρίες στρατιωτών αφημένων «από τους από πάνω» στη

μοίρα τους κατά την εκκένωση της Κρήτης από το βρετανικό στρατό, στο δεύτερο ανατακλώνται, δια-

θλασμένα, στοιχεία από την προσωπική ιστορία ενός ποικιλοτρόπως ευνοχισμένου άντρα, οχυρωμένου τώρα πίσω από ένα ψέμα, αλλά πιστού και στις συγγραφικές του φιλοδοξίες και στα πατρικά του καθήκοντα. Και τα δύο κείμενα μοιάζουν αρχικά με ξένα σώματα, αλλά λειτουργούν υπόγεια, φωτίζοντας κι από άλλες πλευρές τη βασική ιστορία.

Απόφοιτη της Φιλοσοφικής Αθηνών, μ' ένα διδακτορικό στη γλωσσολογία από το Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, με δεκαπενταετή θητεία στο Πανεπιστήμιο του Νιούκασλ και από το 2010 στο επιστημονικό δυναμικό του Paris VII, η Κολλιιάκου ζωντανεύει με σπαριαριστό τρόπο στο βιβλίο ποιες συνέπειες έχουν για τους ήρωές της η εμπο-

ρευματοποίηση της γνώσης, η μετάλλαξη των βρετανικών πανεπιστημίων σε «επιχειρήσεις», η περιθωριοποίηση των ανθρωπιστικών σπουδών.

«Δεν πρόκειται μόνο για προσωπική μου εκτίμηση», διευκρινίζει. «Έχουν γραφτεί και πολλά σχετικά κείμενα από ακαδημαϊκούς όπως ο Simon Head από την Οξφόρδη, ο Antony Grafton από το Πρίνστον ή ο Stefan Collini από το Κέμπριτζ. Συνοπτικά, μεγάλη ανησυχία έχουν προκαλέσει η διακοπή των κρατικών επιχορηγήσεων και ο τριπλασιασμός των διδάκτρων για το πρώτο πτυχίο –9.000 λίρες το ακαδημαϊκό έτος–, με προφανή συνέπεια τα βρετανικά πανεπιστήμια να γίνονται λιγότερο επιλεκτικά. Κι ενώ τα βλέπουμε να περνούν υπό το στενό έλεγχο μιας ανώτερης γραφειοκρατίας, η πολιτεία δηλώνει απεριφραστα τη στήριξη της μόνο στην έρευνα που έχει αντίκρισμα στον επιχειρηματικό κόσμο. Γι' αυτό τοποθέτησα τον Σαμ στον πανεπιστημιακό χώρο. Επειδή εκεί φαίνεται καλύτερα ότι η κρίση, συνεπώς και η χρεοκοπία, δεν είναι μόνο οικονομική αλλά και πηθική και πνευματική».

Γράφονται από μακριά

Υπάρχει σ' ένα σημείο μια σκηνή όπου οι συμμαθητές του μικρού Νικόλας τον κοροϊδεύουν –ως μισό Ελληνάκι που είναι– απλώνοντας τα χέρια τους σαν ζητιάνοι. Μια επινόηση είναι κι αυτό: «Ηθελα να δείξω τι ζημιά μπορεί να κάνει η εικόνα που μεταφέρουν για την Ελλάδα ορισμένα ξένα δημοσιεύματα. Από τέτοια θα "ενημερώνονταν" οι γονείς των παιδιών μιας επαρχιακής πόλης του βρετανικού Βορρά. Προσωπικά, δεν έχω έρθει αντιμέτωπη με παρόμοιες αντιδράσεις – αντίθετα, έχω συναντήσει ανθρώπους που αν μη τι άλλο ενδιαφέρονται ν' ακούσουν τι συμβαίνει και από το δικό μου στόμα. Αμχανιά μου προκαλεί όχι τόσο η άγνοια όσο η έλλειψη ενδιαφέροντος, η τάση να βολεύεται κανείς με απόψεις ετοιμαζίδικες, η πνευματική οκνηρία».

Σε αντίθεση επίσης με τον Σαμ, η Κολλιιάκου δεν απευθύνθηκε ποτέ σε λογοτεχνικό ατζέντη στην Αγγλία, γιατί «απλώς δεν έχω γράψει ποτέ λογοτεχνία στα αγγλικά». Στην περίπτωση της, πάντως, η απόσταση λειτούργησε. «Νομίζω πως αν ζούσα στην Ελλάδα θα είχα μέσα μου μεγαλύτερο θυμό και λιγότερη νηφαλιότητα. Ταυτόχρονα, όμως, με πονάει που λείπω. Σε καθαρά γλωσσικό επίπεδο και υφολογικό, η απόσταση έχει παίξει καθοριστικό ρόλο. Κράτησα τη γλώσσα μου διαβάζοντας και μαθαίνοντάς τη στα παιδιά μου, αλλά πρωτίστως την κράτησα γράφοντας. Κι επειδή μου λείπουν τα ακούσματα, όσο κι αν έρχομαι συχνά στην Ελλάδα, όσο κι αν τα ψάχνω στο ίντερνετ, έχω ένα θεός για τις λέξεις. Προσέχω και γράφω "στεγνά"».